

A modellkísérletben minden könyvtár megvásárolhatja, hogy mely folyóiratokat kívánja elektronikusan előfizetni, ezek képezik majd elektronikus törzsgyűjteményét.

A gazdasági modell a következő feltételezéseken alapul:

- a Current Contents adatbázis használatát az egyes helyek számára licencszerződéshez kötik,
- az elektronikus törzsgyűjtemény ára a kiadó által meghatározott előfizetésen alapul,
- a rendszerben megrendelt cikkek jogdíját a kiadók állapítják meg; a feldolgozás díját az ISI szabja meg.

A dokumentumszolgáltatás mechanizmusa

Minden kísérleti helyen lesz egy ISI szerver, amely a helyi hálózathoz és az ISI központi szerveréhez egyaránt kapcsolódik. A szükséges nagy sáv szélességet és a biztonságos környezetet ISDN-nel biztosítják. Az adatátvitel az egyes kísérleti helyekre kétféleképpen történik, választhatóan:

- hetente szolgáltatják a Current Contents/Life Sciencest és az előfizetett folyóiratok képeit,
- a használók kérésére egyedi dokumentumokat szolgáltatnak.

Mivel a nagy adatmennyiségek helyi tárolása igen költséges, helyben viszonylag keveset tartanak az elektronikus gyűjteményből, a többit a központi ISI szerveren tárolják, és szükség szerint hívják le (mindez a használó számára is kiderül).

Szerzői jog

Ennek érdekében az IBM új adatvédelmi módszereket fejlesztett ki a dokumentumok védelmére attól kezdve, hogy azok elhagyják az ISI szerverét, addig, amíg eljutnak egy adott kísérleti helyre. Kriptográfiai eljárással biztosítják azt, hogy a képeket csak az ISI képnéző programjával lehessen megtekinteni, és csak ott, ahol az előfizetés megtörtént. A képek dekódolása csak közvetlenül a nyomtatás előtt történik meg. A kísérleti helyek maguk jelölik ki az erre jogosult nyomtatókat. Az ún. vízjeltechnikával azt érik el, hogy a használó meggyőződhet a dokumentum hitelességéről, továbbá a kiadó egyedi jele megjelenik a kinyomtatott dokumentumon is.

A használat mérése

Az adatokat a kísérleti helyek automatikusan gyűjtik és adják át az ISI-nek. Minden kísérleti hely megkapja saját adatai mellett az összefoglaló jelentéseket is. A kiadóknak megküldik a folyóirataik használatára vonatkozó összevont adatokat.

/KIMBERLEY, R.: Electronic journal distribution: a prototype study. = The Electronic Library, 13. köt. 4. sz. 1995. p. 313–316./

(Hegyközi Ilona)

Prognosztikai vigasságok

A tévedések vígjátéka korántsem csak színházi jelenség, a tudományos előrelátás, a prognosztika sincs ennek híján. Noha az exponenciális görbék kivetítése és egyéb efféle módszerek alkalmazása már régóta polgárjogot nyert a jövő kutatás tudományában, a társadalomtudományokban és a gazdaságban, a Harvard-barométer, az I. világháború utáni évek legmegbízhatóbbnak vélt konjunktúra-előrejelző műszere mégsem jelezte a katasztrofális amerikai tőzsdekrachot. A vietnami háború befejezéséhez szükséges katonai feltételekben ugyancsak néhány évet és több tízezernyi emberáldozatot tévedtek az amerikai szakértők. Legújabbban a Szovjetunió összeomlásának időpontját megközelítőleg sem látták előre a politológusok és a diplomaták, az olyan kitűnőséget ugyancsak ideértve, mint Kissinger.

Hasonló a helyzet napjaink legfőbb vívmányának, az elektronikának jövőbeli megvalósulásairól és társadalmi hatásairól készült prognózisokokról is.

Lássunk néhány „vegyes eredetű mazsolát” a prognózisdömpingből:

- Még jóval 1980 előtt kis atomgenerátorokat helyeznek el az otthonokban (*Snamoff* tábornok az ötvenes évekből).
- 1980-ban az egy főre eső reáljövedelem a Szovjetunióban közel 75%-kal haladja meg az amerikai dolgozókéét (az SZKP XXII. kongresszusa, 1960).
- 2000 felé a gépesítés odavezet, hogy az USA valamennyi polgára gazdaggá válik. A szociális kedvezményekkel a nem dolgozó családok átlagos évi jövedelme 30–40 ezer dollár lesz. Ebben az általános bőségben a politika egyszerűen feloldódik (*Time*, 1966).
- A Hold ásványainak kiaknázására már 1985 előtt sor kerül, 1990 előtt lehetővé válik borszínünk tetszés szerinti megváltoztatása, 2000-ben az ember állandó lakhelyre tehet szert a csillagokon, automatizált fűszerüzletek nyílnak, és kialakul a „vágy elektronikus szimulációja” (*Herman Kuhn*, az egyik leghíresebb futurológus, 1968).

- Az amerikaiak 1980-ban a Marson járhatnak (*Richard Nixon, 1969*).
- Kozzika 1980-ban Franciaország Floridájává válik (DATAR – francia regionális fejlesztési intézmény, 1971).
- Öt év múlva az USA-ban teljesen napenergiával fűtenek (a *National Science Foundation* egyik jelentéséből, 1974).
- Tudjuk, hogy születendő gyermekeink érett korukban már sem alumíniumot, sem petróleumot nem fognak használni (*André Gorz, 1978*).
- Az informatikának köszönhetően az iparosított és az analfabéta társadalmakat elválasztó szakadék áthidalható lesz a harmadik világ számára (*Jean-Jacques Servan-Schreiber, 1980*).

- A jövő embere húsa és érzései révén szoros szimbiózisban él egy bolygórendszerbeli organizmussal (*Joël de Rosnay, 1955*).
- Az igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy a fenti jövendölések általában nem a természettudományok, különösen pedig nem az elektronikai kutatások köréből érkeztek és érkeznek, de jeleznek egyfajta, a műszaki fejlődésre épített csalóka társadalmi jövőképet.

/Les Experts ou l'art de se tromper, de Jules Verne à Bill Gates. = Nouvelle Observateur, 1677. sz. 1996. p. 38./

(Rózsa György)

A Gopher eredeti jelentésváltozatai

Egyre több könyvtár és könyvtáros él az Internet, ezen belül a Gopher kínálta szolgáltatások lehetőségeivel. De hogy miről is neveztek el ezt az információkereső rendszert, arra kevesen gondolnak használat közben. Lengyelországban néhányan mindenestre, mint azt az alábbi referált cikk is tanúsítja.

Volt, aki a „go for”, azaz a „valamint keresni” angol kifejezésből igyekezett az elnevezést levezetni, ami – nem is kell profi nyelvésznek lenni hozzá – etimológiai abszurdum. Egy másik próbálkozó a „mormotával” (*Marmota marmota*) azonosította. Egy harmadik főnévként való használatában „ürgének” (*Citellus citellus*) vélte, igei jelentésében pedig „vájatot, üreget ásni”-nak, „rablógazdalkodást folytatni”-nak. Ez utóbbi két eredeztetést illetően – gondolva a közismert gyermekjáték felkiáltására – már azt is lehet mondani: „tűz, tűz”, mégpedig annál is inkább, mert esetükben rokonságban lévő, fúrási-ásási szokásaikban meggyező állatokról van szó.

Csakhogy még a fenti két változat sem kizárólagos. Referált szerzőnk különféle angolai és amerikai etimológiai szótárakban járt utána a dolognak, ahol is a szó további jelentésváltozataival találkozott. Íme: Észak-Amerikában élő patkányszerű, üreget ásó állat; a *Geomys* vagy a *Thomomys* nemzetségbe tartozó rágcsáló; erszényes patkány; üreget ásó mezei mókus a *Spermophilinae* nemzetségből; az USA déli részén honos ehető teknőc; faféleség, amelyből Noé bárkája készült. Igeként az „ásni” és a „bányászni” jelentésben rögzült.

Tessék kitalálni, hogy a rendszer névadója – nyilván analógia alapján – valójában melyik jelentésváltozatra is gondolt. (A referált cikk e tekintetben határozottan nem foglalt állást.)

/KNYPL, E. T.: GOPHER niejedno ma znaczenie. = Bibliotekarz, 1996. 7–8. sz. p. 29–30./

(Futala Tibor)

Az Internet marketingcélú felhasználásának előnyei és hátrányai

Mivel az Internet Csehországban eléggé új keletű lehetőséget kínál a marketing számára is, nem haszontalan dolog ebbéli előnyeire és hátrányaira felhívni a figyelmet. Az általa elérhető előnyök sora:

- Fix költségek mellett lehetővé teszi a globális piac „megszólítását”.
- Biztosítja a kínálat hatékonyságának mérését.

- Igénybevétele esetén a kínálat permanenssé válik, azaz az Internet – szolgáltató jelenléte nélkül – napi 24 órán át tájékoztat és közvetít megrendeléseket.
- Nem ismeri a „kis szereplőket”, minthogy közbős a benne marketingelő szervezetek nagyságával szemben, magyarul mondva: minden szervezet számára azonos esélyeket garantál.